

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 28/2007 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta "Tavoitteena yleinen toimintalinja tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi"

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 12 päivänä marraskuuta 2007 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta "Tavoitteena yleinen toimintalinja tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi" (E 79/2007 vp) hallintovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntösihteeri Sanna Mikkola, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
- varautumispäällikkö Kari Wirman, FiCom ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi toukokuussa 2007 tiedonannon "Tavoitteena yleinen toimintalinja tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi". Tiedonannossa tarkastellaan tietoverkkorikollisuuden käsitettä ja viimeaikaisia kehityspiirteitä sekä esitetään toimenpide-ehdotuksia tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi.

Tiedonannossa termillä tietoverkkorikollisuus tarkoitetaan rikollista toimintaa, joka tehdään sähköisiä viestintäverkkoja ja tietojärjestelmiä hyödyntäen, tai rikoksia, jotka kohdistuvat näihin verkkoihin tai järjestelmiin. Yhteistä kaikille rikostyypeille on, että ne voidaan tehdä laajassa mittakaavassa ja rikoksen ja sen vaikutusten välinen maantieteellinen etäisyys voi olla

suuri. Mainittujen rikosten tutkinnassa käytettävät tekniikat ovat usein samoja, ja nämä yhteiset piirteet ovat tiedonannon keskeinen aihe.

Tiedonannolla pyritään parantamaan eurooppalaista ja kansainvälistä koordinaatiota tietoverkkorikollisuuden vastustamisessa. Painopiste on lainvalvontatyössä sekä rikosoikeudellisessa työssä, ja politiikan tarkoitus on täydentää muita EU-tason toimenpiteitä. Tavoitteena on parantaa ja helpottaa tietoverkkorikoksia tutkivien yksiköiden, muiden relevanttien viranomaisten ja muiden asiantuntijoiden välistä koordinaatiota ja yhteistyötä, kehittää yhtenäistä tietoverkkorikollisuutta vastustavaa EU-politiikkaa EU:n jäsenmaiden, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja osallisten kesken sekä

lisätä tietoisuutta tietoverkkorikollisuuden aiheuttamista kustannuksista ja vaaroista. Toimenpiteet sisältävät muun muassa yhteistyön kolmansien maiden kanssa, tietoisuuden herättämisen, koulutuksen sekä vahvistetun dialogin elinkeinoelämän kanssa.

Tiedonannossa tähdennetään, että toimenpiteet tullaan toteuttamaan kunnioittaen perusoikeuksia, erityisesti ilmaisuvapautta, yksityisyyden suojaa ja henkilötietosuojaa. Mahdolliset lainsäädäntöaloitteet arvioidaan ottaen huomioon Perusoikeuskirjan määräykset ja sähköisiä kaupankäyntiä koskevat säännökset.

Komissio muun muassa järjestää jäsenmaiden lainvalvonta-asiantuntijoille sekä Europolin, CEPOLin ja EJNT:n edustajille kokouksen, jossa pohditaan, miten voidaan parantaa strategista ja operatiivista yhteistyötä sekä tehostaa koulutusta. Tiedonannon mukaan lainsäädännön harmonisointi ei ole ajankohtaista johtuen hyvin erilaisesta sääntelystä jäsenmaissa. Komission tarkoituksena on käynnistää vuonna 2007 kuuleminen siitä, onko yhtäläinen lainsäädäntö tarpeen. Myös julkiselle ja yksityiselle sektorille, erityisesti Internet-palvelujen tarjoajille, on tarkoitus järjestää konferenssi, jossa voidaan pohtia yhteistyön parantamiskeinoja.

Jäsenmaita rohkaistaan ratifioimaan Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuuden vastainen yleissopimus sekä harkitaan yhteisön liittymistä siihen. Tiedonannossa suositellaan, että ryhdytään laatimaan yleistä tietoverkkorikollisuuden vastaista ohjelmaa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tiedonantoa hyvin valmisteltuna ja riittävän laaja-alaisena. Suomi hyväksyy siinä esitetyt eri näkökohdat tietoverkkorikollisuuden aiheuttamista uhista ja ne toimenpide-ehdotukset, joiden avulla tietoverkkorikollisuutta tulee torjua.

Suomen mukaan lainvalvontaviranomaisten rajat ylittävä operatiivinen yhteistyö vaatii tehostamista. Osittain tämä voidaan toteuttaa komission ehdottamalla tavalla tehostamalla nykyisten kanavien käyttöä ja koordinoimalla paremmin yhteistyötä Euroopan tasolla. Tiedonannossa mainitut mahdolliset lainsäädäntöä koskevat uudistukset voivat myös osaltaan tehostaa lainvalvontayhteistyötä.

Suomessa on tähän mennessä jo ryhdytty toimenpiteisiin tiedonannossa esitettyjen toimenpiteiden kohdalla, jotka koskevat yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa sekä tilastojen kehittämistä (kts. jäljempänä Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat seikat).

Suomi yhtyy siihen tiedonannon näkemykseen, että komission tulisi selvittää, tarvitaanko lainsäädäntöä erityisesti tilanteessa, jossa kyseessä on väärän henkilöllisyyden käyttö. Komission on syytä selvittää, missä maassa väärän henkilöllisyyden pelkkä käyttö (tunnusluvut, sähköiset tunnisteet jne.) hyötymistarkoituksessa on jo nykyisin maksuliikenteen tai sähköisen kaupankäynnin yhteydessä rangaistavaa ja missä maissa ei. Lisäksi tulisi pyrkiä selvittämään se, missä muissa kuin kaupankäyntiin tai maksuliikenteeseen liittyvissä yhteyksissä väärää henkilöllisyyttä voidaan pyrkiä hyödyntämään.

Suomi katsoo myös, että kaikkien EU:n jäsenmaiden tulisi ratifioida Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus, kuten komissio ehdottaa. Suomessa sopimus tuli voimaan 1.9.2007. Tämän lisäksi tulevaisuudessa olisi syytä soveltaa tehokkaammin myös YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaista yleissopimusta, jotta järjestäytyneeseen verkko-rikollisuuteen voitaisiin vaikuttaa globaalisti. YK:n sopimus täydentää käytettävissä olevaa sopimusverkostoa tarjoten maailmanlaajuisen yhteistyöjärjestelmän, joka sisältää määräyksiä kansainvälisestä, viranomaisten välisestä keskinäisestä tiedonvaihdosta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tiedonannossaan komissio tarkastelee tietoverkkorikollisuuden muotoja ja kehityspiirteitä ja tekee esityksiä jatkotoimenpiteiksi tietoverkkorikollisuuden torjunnan alalla. Tiedonannossa termillä tietoverkkorikollisuus tarkoitetaan rikollista toimintaa, joka tehdään sähköisiä viestintäverkkoja ja tietojärjestelmiä hyödyntäen, tai rikoksia, jotka kohdistuvat näihin verkkoihin tai järjestelmiin.

Valiokunta pitää tiedonantoa tarpeellisenä ja ajankohtaisena. Tietoverkkorikollisuus on nopeasti kehittyvää, rajat ylittävää rikollisuutta. On tärkeää, että tietoverkkorikollisuuden uhkien ja haittoihin kiinnitetään koordinoitusti ja tehokkaasti huomiota unionin piirissä. Valiokunta painottaa ennaltaehkäisevien toimien merkitystä. Toimenpiteet tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi tukevat myös tietoyhteiskuntakehitystä.

Valiokunta pitää tärkeänä lainvalvontaviranomaisten operatiivisen yhteistyön tehostamista sekä koulutuksen ja yleisen tietoisuuden lisäämistä tietoverkkorikollisuuden uhkista. Myös EU:n tietosuojavaltuutettujen ja Euroopan verkko- ja tietoturvaviraston toimintamahdollisuuksia tulisi tässä suhteessa vahvistaa. Erityisen tärkeää on viranomaisten ja yksityisen sektorin välisen yhteistyön edistäminen osapuolten ymmärryksen ja osaamisen lisäämiseksi tietoverkkorikollisuuden torjuntaan liittyvissä kysymyksissä. Tämä yhteistyö on tärkeää esimerkiksi tietosuojaa tukevien teknologioiden kehittämisessä.

Valiokunta korostaa sen merkitystä, että suhde tietosuojan ja muiden perusoikeuksien kunnioittamisen, toimijoiden velvoitteiden ja vastuiden sekä viranomaisten toimivallan välillä määritellään normitasolla. Tähän liittyy myös se, etteivät kansalaiset tai elinkeinoelämän toimijat joudu tosiasiassa suorittamaan viranomaisille kuuluvaa varsinaista rikosoikeudellista arviointia.

Valiokunta pitää perusteltuna, että komissio selvittää lainsäädännön tilaa EU:ssa ja mahdolli-

sia sääntelytarpeita, esimerkiksi liittyen väärän henkilöllisyyden käyttöön tietoverkkorikollisuuden yhteydessä. Tietoverkkorikollisuus monimuotoistuu ja kehittyy nopeasti. Myös jäsenvaltioiden lainsäädännöissä on eroavaisuuksia. Lainsäädäntötarpeita arvioitaessa on myös syytä seurata, miten jo olemassa olevien kansainvälisten instrumenttien täytäntöönpano lähtee käyntiin.

Suomen kansallista lainsäädäntöä on puheena olevaan aiheeseen liittyen vastikään uudistettu. Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen määräykset tulivat Suomessa voimaan 1.9.2007. Samassa yhteydessä lainsäädäntö saatettiin vastaamaan EU:n puittepäätöstä tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä. Tammikuun alusta 2007 tuli voimaan laki lapsipornografian estotoimista (1068/2006). Parhaillaan on myös valmisteilla eräitä muutoksia sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004). Ottaen huomioon tietoverkkorikollisuuden luonteen on valiokunnan mielestä tarpeen, että myös kansallisesti seurataan lainsäädännön toimivuutta ja arvioidaan tietoverkkorikollisuuden torjuntaan ja tietoturvalainsäädännön kehittämiseen liittyviä tarpeita.

Valiokunta pitää vahvaa unionitason toimintaa ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä välttämättömänä tietoverkkorikollisuuden torjunnassa. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, että kaikkien EU:n jäsenvaltioiden tulisi ratifioida Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus. Myös YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaista yleissopimusta tulisi soveltaa järjestäytyneen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa nykyistä tehokkaammin.

Lopuksi teknisenä huomiona mainittakoon, että tiedonannon suomenkieliseen versioon sisältyy eräitä käännösvirheitä, joilla on myös asiasisällöllistä merkitystä, mikä asian jatkovaiheissa on hyvä ottaa huomioon.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tapani Tölli /kesk	Valto Koski /sd
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Outi Mäkelä /kok
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Petri Pihlajaniemi /kok
	Juha Hakola /kok	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Rakel Hiltunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	vjäs. Veijo Puhjo /vas
	Elsi Katainen /kesk	Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.